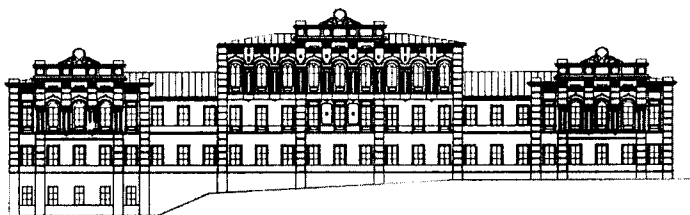

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ПРОБЛЕМИ МУЗЕЄЗНАВСТВА, ЗБЕРЕЖЕННЯ
ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ**

(До 85-річчя Харківської державної академії культури та 25-річчя відкриття першого в Україні музейного відділення ХДАК)

Матеріали всеукраїнської науково-теоретичної конференції
14–15 травня 2014 р.

Харків
ХДАК
2014

УДК[069:930.85](063)
ББК 79.1я431+63.3(4УКР)-7я431
П 78

Друкується за рішенням ученої ради
Харківської державної академії культури
(протокол № 11 від 29.04.2014 р.)

Редакційна колегія:

В. М. Шейко	д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАМУ, ректор ХДАК
М. М. Каністратенко	канд. іст. наук, доц., перший проректор ХДАК
С. І. Лиман	д-р іст. наук, проф. ХДАК
О. О. Тортика	д-р іст. наук, проф. ХДАК
С. В. Потрашков	д-р іст. наук, проф. ХДАК
О. В. Жукова	канд. іст. наук, доц. ХДАК
Л. Ф. Торбовська	нач. ред.-вид. відділу

...

П 78 Проблеми музеєзнавства, збереження та відновлення історичної пам'яті (до 85-річчя Харківської державної академії культури та 25-річчя відкриття першого в Україні музейного відділення ХДАК) : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф., 14–15 трав. 2014 р. / [редкол.: В. М. Шейко та ін.]. — Х. : ХДАК, 2014. — 100 с.

Висвітлюється доробок відомих науковців, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів України та зарубіжних країн, співробітників провідних музеїв з проблем музеєзнавства та історичного краєзнавства, підготовки фахівців музейної галузі в Україні.

УДК[069:930.85](063)
ББК 79.1я431+63.3(4УКР)-7я431

© Харківська державна академія
культури, 2014

прості люди, робітники ЧАЕС, інженери, конструктори; створити маршрут для демонстрації радянського міста 70–80-х рр. ХХ ст.: типовий житловий будинок, магазин, вулицю, дитячий майданчик, парк відпочинку. Також до маршруту слід обов'язково долучити відвідання власне ЧАЕС, незруйнованих першого та другого реакторів, щоб дізнатися, як працювала станція, як була організована її робота. Чорнобильська зона дає можливість відвідувати її не тільки з історично-культурологічної метою, а і з біологічною: ознайомлення з флорою та фауною, які стали жертвами Чорнобильської катастрофи, мутаціями тварин і дерев унаслідок радіоактивного випромінювання.

Але створення в Прип'яті музею просто неба можливе лише за умови нормалізації радіаційного фону. Крім того, щорічно потрібно витрачати значні кошти на реставрацію і консервацію споруд м. Прип'ять, самої ЧАЕС. І ще одна, суто етична проблема: в жодному разі неприпустимо перетворити такий музей на просто чергове місце відпочинку, цікавий атракціон для туристів. Він має стати водночас і меморіалом для тих сотень людей, які віддали життя в боротьбі з радіаційною загрозою всьому людству.

О. В. Богрова

ЗАСНУВАННЯ МУЗЕЮ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ

ІМ. Г. С. СКОВОРОДИ ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ У 20-х рр. ХХ ст.

1920-ті рр. є одним із найцікавіших і найважливіших періодів в історії музейного будівництва в Україні, зокрема і в Харкові. Саме в цей час створюються нові музейні заклади, змінюються підходи до формування музейних колекцій, наукової та екскурсійної робіт, відбувається розвиток теоретичних проблем музезнавства.

У січні 1920 р. академік М. Ф. Сумцов заснував Музей Слобідської України. З нагоди святкування 200-річчя від Дня народження видатного українського філософа Г. С. Сковороди цей музей отримав його ім'я. Як зазначено в «Бюлетені Музею Слобідської України» (№ 1), головним завданням було «вивчати українське народне життя, насамперед місцеве, в усіх відображеннях його різноманітних галузей».

Музей, розташований у будинку колишнього Харківського художньо-промислового музею, за задумом його головного організатора і завідуючого академіка М. Ф. Сумцова, був поділений на три відділи: історичний, присвячений імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, художній – імені художника С. І. Васильківського та етнографічний – імені етнографа О. О. Потєбні. Крім того, планувалося організувати четвертий відділ, присвячений Т. Г. Шевченку.

Основу музею становили предмети з колишнього Харківського міського художньо-промислового музею та «Музея изящных искусств и древностей» Харківського Університету. Деякі речі надійшли з Харківського історико-філологічного товариства та Церковного музею при Духовній консисторії Хар-

ківської єпархії, а також з Центрально-розподільного музейного фонду Харківської губернії. Багато речей здобуто самим музеєм.

Незважаючи на несприятливі умови в перші три роки існування (відсутність коштів, холод (помешкання не опалювалося), дворазову реорганізацію), колекція музею усі ці роки поповнювалася завдяки пожертвам, обміну та купівлі. З 1920 по 1925 рр. до музею надійшло 2484 предмета. У подальші роки ця кількість значно збільшилася.

Зібрані речі надавали можливість влаштувати в музеї виставки нових надбань, відгуки про які були розміщені в місцевій пресі.

З метою придбання нових предметів та продовження вивчення побуту краю співробітники музею їздили у відрядження по місту та повітах Харківщини, а пізніше і за її межі.

За 1920–1925 рр. співробітники музею склали каталог по трьох відділах музею, написали статті про академіка М. Ф. Сумцова, художника С. І. Васильківського, письменника Г. Ф. Квітку-Основ'яненка, здійснили опис колекцій обрядового печива, склали етнографічні програми та екскурсії. З 1924 р. по неділях читався цикл лекцій, присвячених експонатам музею. За свідченнями місцевих газет це викликало велику зацікавленість у відвідувачів. Крім того, організовувалися лекції з української історії та культури.

Музей Слобідської України співпрацював з місцевими та закордонними науковими, навчальними, освітніми установами та окремими особами в питаннях розсилки видань музею, обміну експонатами, участі в конференціях, ювілейних засіданнях, читання лекцій тощо.

Музей Слобідської України в 1920-х рр. відвідували селяни та робітники, партійні службовці та професори, відомі лікарі та письменники, закордонні делегації. За їх свідченнями «музей – одним із краших культурних кутків м. Харків...», «завдяки відвідуванню музею можна було глибше збагнути душу українського народу», «музей представляв велику культурну цінність не тільки одного району, але й усієї України».

За 94 роки існування Музей Слобідської України ім. Г. С. Сковороди декілька разів змінював назву, помешкання та основні напрями діяльності, але саме наукові засади, сформульовані ще М. Ф. Сумцовим, допомогли стати Харківському історичному музею провідним науково-дослідним і методичним центром краєзнавства і музеєзнавства на Слобожанщині у ХХІ ст.

Л. М. Воронова

З ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЧАСТИНИ МУЗЕЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В 60–80-ті рр. ХХ ст.

Музейний фонд України складається з державної і недержавної частин і є національним багатством, невід'ємною складовою культурної спадщини України, що охороняється законом. І які б дискусії не точилися щодо функ-